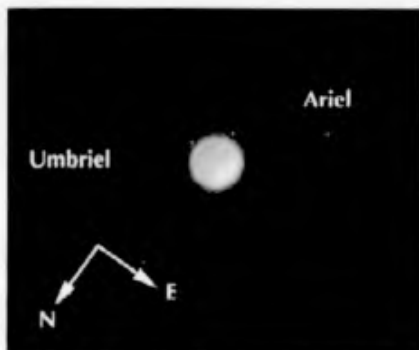

Október 8-an legújabb észlelőnk, Csörgits Gábor is bekapcsolódott külső planétáink megfigyelésébe. Ő a bolygó korongját zöldeskék színűnek látta és a peremsötétedés mellett felügyelt annak lapultságára is.

Október közepétől november közepéig az Uránuszt már csak Mizsér kísérte figyelemmel. Az általa készített látómezőrajzokból a bolygó mozgása is nyomon követhető.

Az Uránusz 2002.07.07-én, a Pic du Midi Csillagvizsgáló 1 m-es távcsövével (Éric Frappa és Jean Lecacheux CCD felvétele)

Az észlelésekből kiténik, hogy a planéta átlagosan 3,7-es korongján különösebb látásával idén sem volt. Vizuális fényessége a becslések alapján 5,8 körül alakult.

Neptunusz

Láthatósága a január 28-i együttállással kezdődött, míg szembenállására augusztus 2-án került sor. Megfigyelhetősége, hasonlóan az Uránuszéhoz, csak nehezen javult. Így nem véletlen, hogy az észlelések zöme csak október–november hónapokban születtek. A tavalyi láthatóságot az idén, január 31-én bekövetkezett együttállás zárta, ami egyúttal újabb láthatósági időszakának a kezdetét is jelenti. A folyamatosan a Bak csillagképben mozgó Neptunuszról egyedül Hollósy és Mizsér végzett megfigyeléseket. Színét Hollósy zöldnek, míg Mizsér kéknek írta le. Az átlagosan 7,9-s, és 2,3-es látszó átmérőjű bolygót mindkét észlelő részletek nélküli korongnak látta. Mizsér szeptembertől novemberig folyamatosan nyomon követte a bolygót, így annak mozgásáról is képet nyerhetünk.

Plútó

A bolygó a tavalyi év során továbbra is a Kigyótartó csillagképben tartózkodott. Az előrejelzések szerint átlagosan 13,8-s égitest megfigyeléséről egyetlen beszámoló sem érkezett szakcsoporthozunkhoz, hasonlóan külső bolygóink holdjaihoz, melyekre 2002-ben úgy látszik, senki nem volt kíváncsi. Csak remélhetjük, hogy 2003-ban változik a helyzet.

HOLLÓSY TIBOR

Bolygós hírek

A Merkúr 2003. évi kedvező láthatóságai

Idén a bolygó hat elongációjára kerül sor. Ezek közül különösen a tavaszi, április 16-i keleti és az őszi, szeptember 27-én bekövetkező nyugati kitéréseket ajánljuk észlelőink figyelmébe. Az észleléseket a maximális kitéréseket megelőző és az azt követő hét nap során érdemes végeznünk.

Szeretnénk, ha idén a Merkúrról lenyegesen több észlelés készülne, mint tavaly, amikor csupán 7 megfigyelés született. Ennek megfelelően a Merkúr nem csak a nehezen megfigyelhető, hanem a legnépszerűtlenebb bolygó címét is kiérdemelte. A 2002. második félévben lezajlott elongációkról azért nem állítottunk össze külön rovatot, mert csupán egyetlen észlelőnk (Mizsér) végzett megfigyeléseket. Ő két alkalommal figyelte meg a bolygót, annak októberben bekövetkező nyugati, maximális kitérését követő napokban.

Javában tart a Vénusz hajnali láthatósága

A 2002. október 31-i alsó együttállással elkezdődött a bolygó hajnali láthatósága. Az azóta eltelt időszakban a Vénusz a hajnali égbolt leglátványosabb égi objektuma lett. A kedvező megfigyelhetőségi körülmények ellenére mind ez ideig csupán hat megfigyelés érkezett szakcsoportunkhoz. Ezek közül kedvesináló gyanánt Hollósy és Bánhalmi szimultán rajzát mutatjuk be olvasóinknak.

Balra: 2002.12.12. 05:15 UT, 20C, 180x, neutral III szűrő, (Polaris Csillagvizsgáló, Hollósy Tibor); jobbra: 2002.12.12. 05:30 UT, 20C, 180x, neutral III szűrő, (Polaris Csillagvizsgáló, Bánhalmi Balázs)

Támad a Mars!

Eljött hát a várva várt 2003. év, a nagy Mars-közelség éve. A vörös bolygó augusztus 27-én lesz legközelebb Földünkhez. Távolsága ekkor mintegy 0,37 Cs.E. lesz. Ezekben a napokban a Mars látszó átmérője eléri majd a $25''$ -et, míg fényessége a -2^m9 -t.

A bolygó már most is megfigyelhető a hajnali égen. Igaz, mérete még alig éri el a 6 ívmásodpercet, mégis érdemes már most telkeresni és tolymatatosan figyelemmel kísérni a változásokat. A szembenállás felé közeledve egyre kedvezőbbek lesznek megfigyelésének körülményei. Mérete rohamosan növekszik majd. Május végén már $12''$ -es, júniusban $16''$ -es, míg júliusban $22''$ -es korongot láthatunk. Ezzel párhuzamosan fényessége és deklinációja is növekvő, bár ez utóbbi hagy némi kívánnivalót maga után, mivel annak legnagyobb értéke is csupán $-13''$ lesz. Ez egyúttal azt is jelenti, hogy a bolygó horizont feletti maximális magassága alig fogja meghaladni a 25° -ot.

A Jupiter légkörének változásai

Hasonlóan az elmúlt évekhez, a Jupiter messze a legváltozatosabb bolygó, nagy méretű korongjának köszönhetően pedig a legkönnyebben megfigyelhető. Már a látha-

tőség első szakaszában figyelemre méltó, látványos események zajlottak le légkörében. A legfeltűnőbb talán az NTB december elején kezdődő elhalványodása volt, melyre több hazai vizuális észlelőnk is felfigyelt. Többen jelölték a GRS-t követő és az STZ-ben jelentkező látványos fehér óvalok is, melyekről szerte a nagyvilágban igen sok színes CCD felvételt készítettek az amatőr-ésillagások.

A GRS aktuális centrálmeridián értéke $80''$, de ez természetesen az elmúlt években megszokott módon folyamatosan változik. Mozgásáról és a fentebb említett fehér óvalok jellemzőiről részletesebben soron következő Jupiter rovatunkban számolunk majd be. Ízeltőként egy külföldi CCD felvételt és egy hazai rajzot közlünk.

Balra: 2002.12.22. 21:46 UT, CM I = $12.3''$, CM II = $94''$, CM III = $264''$, C-14, f/27, ST5c CCD-kamera (Ed Grafton); jobbra: 2002.12.19. 22:30 UT, CM I = $11.4''$, CM II = $104''$, CM III = $274''$, 15,3 l, 218x, zöld színszűrő (Csurgits Gábor)

A február 2-i szembenállással lezárult a bolygó láthatósági időszakának első fele. Észlelőink mind ez ideig 34 megfigyelést végeztek róla. Ez a szám vélhetően tovább emelkedik majd, hiszen a bolygó februárban már késő estétől egészen hajnalig kedvező körülmények között lesz megfigyelhető.

Váratlan fehér folt a Szaturnuszon!

Az STZ-ben jelentkező hosszabb életű fehér foltot sikerült megörökítenie szeptember 29-én az amerikai Ed Graftonnak. A 11:30 UT-kor centrálmeridiánra (CM III = $94''$) érkező folt a másnap készített felvételen is látszik. Megfigyelését október 8-án a dél-floridai Don Parker megerősítette, majd végül november 30-án a HST is lencsevégre kapta a gyorsan mozgó foltot, melynek hosszúsági értéke ekkor már $120''$ volt. A -41.5 szélességen található folt hosszúsági értéke így átlagosan napi $0.4''$ -kal növekedett. Nagy kár, hogy a vizuálisan is látható folt megfigyeléséről észlelőink lemaradtak. Pedig, figyelembe véve a bolygó tengelyforgási idejét, erre többször komoly esélyünk lehetett volna.

A gyűrűs bolygó a 2002. december 17-i szembenállását követően a kora esti óráktól az éjszaka nagyobb részében március végéig még kedvező körülmények között figyelheto meg a Bika csillagképben. Jelen rovat lezárásának idejéig 36 megfigyelés született a bolygóról. Jó lenne, ha a láthatóság végét is figyelemmel kísérenék észlelőink, mert lám, a változatlanok hitt Szaturnusz is tartogat csemegét észlelői számára.

2002. évi munkánkról

A tavalyi év során jelentős mértékben visszaesett a bolygómegfigyelések száma. Míg 2001-ben 604, addig 2002-ben csupán 299 észlelés készült. Ezek alacsony száma nem az érdeklődés, hanem a megfigyelhető bolygók hiányát jelzi. 2002-ben nem volt Mars- oppozíció, és a nagy tavaszi együttállásokat követően minden bolygó „eltűnt” az égboltról. Az észlelések megfigyeltetői száma így leginkább bolygóink láthatósági időszakainak kedvelőinek éppen nem mondható alakulására vezethető vissza.

A bolygók népszerűségi rangsora szinte változatlan. Legkedveltebb a Jupiter, a Szaturnusz és a Vénusz, míg a külső bolygók továbbra sem tartoznak az elsődleges megfigyelési célpontok közé. A legelhanyagoltabb bolygó a korábbiakban már megemlített Merkúr lett.

CCD-s körökben továbbra sem örvendenek túl nagy népszerűségnek Naprendszerünk bolygói. Ezen a téren folyamatos, értékelhető munkát, a tavalyi évhez hasonlóan, továbbra is egyedül csak *Dán* végzett.

Az új vizuális észlelők közül két amatőr, *Bánhalmi* és *Csörgits* munkáját emelem ki. Szép és valóságos rajzaikkal remélhetőleg még sokszor fogunk találkozni.

2002-ben kilenc alkalommal jelentkeztünk. A szakásos feldolgozások és bolygós hírek mellett három hosszabb cikk is napvilágot látott. Ezek közül *Bartha Lajosnak* a Nagy Vörös Foltról, és méltatlanul elfelejtett bolygóészlelőnkéről, *Wonaszek Antalról* írott történelmi összefoglaló munkái emelendők ki.

Október 1-jétől – hosszú évek tapasztalatainak figyelembevételével – új észlelőlapokat vezettünk be. Ezek nem csak az észlelések, hanem a feldolgozások és az archíválás munkáit is jelentősen megkönnyítik.

2002-ben elkészült szakasportunk internetes honlapja, ahol a különböző észlelési tájékoztatók, rovatok, észlelések, cikkek mellett az említett észlelőlapokat is elhelyeztük. Egyre bővülő honlapunk a <http://bolygok.mcse.hu> címen, vagy az MCSE honlapjáról érhető el.

Végezetül köszönöm az észlelők és mindazok tevékenységét, akik munkájukkal hozzájárultak szakasportunk munkájához.

CCD-s észlelők

Név	Észl.
Dán András (Etyek)	60
Éder Iván (Budapest)	1
Kiss Gábor (Salgótarján)	1

A legaktívabb vizuális észlelők

Név	Észl.
Hollósy Tibor (Budapest)	48
Bartha Lajos (Budapest)	44
Tóth Bence (Cegléd)	34
Miszér Csaba (Budapest)	27
Csörgits Gábor (Budapest)	23
Bánhalmi Balázs (Budapest)	14
Kárpáti Ádám (Törökbálint)	12
Józsa Sándor (Debrecen)	7
Horváth Tibor (Hegyhátsál)	6
Rózsahegyi Márton (Budapest)	6

HOLLÓSY TIBOR

Hogy közelebb hozzassuk a csillagokat... Kérjük, 2003-ban is támogassa az SZJA 1%-ával a Magyar Csillagászati Egyesületet!
Adószámunk: 19009162-2-43